

Aika: Tiistai 26.5.2009 klo 9.12 – 10.25

Paikka: Helsingin yliopisto, oppimiskeskus Aleksandria, 4. krs, videoneuvottelutila 431

Läsnä: Markku Löytönen, pj.

Birgitta Auren, Vaasan kaupunginkirjasto - Videoyhteydellä

Sirkku Blinnikka, Päijät-Hämeen koulutus konserni

Nina Hyvönen, Metropolia amk

Kristiina Hormia-Poutanen, Kansalliskirjasto

Asiantuntijat:

Esa-Pekka Keskitalo, Kansalliskirjasto

Ari Rouvari, Kansalliskirjasto

Liisa Ekebom, Kansalliskirjasto, sihteeri

Poissa: Totti Mäkelä, Tieteen tietotekniikan keskus CSC

Elisa Orrman, Kansallisarkisto

Ari Muhonen, TKK

Teo Kirkinen, HY

Kari Liukkunen, OY

Jarmo Saarti, Kuopion yliopisto

Juha Hakala, Kansalliskirjasto

Annu Jauhiainen, Kansalliskirjasto

Erkki Lounasvuori, Helsingin kaupunginkirjasto

1. Kokouksen avaus

Puheenjohtaja avasi kokouksen klo 9.12.

2. Asialistan hyväksyminen

Hyväksyttiin kokouksen asialista.

3. Tiedotusasioita

Kristiina Hormia-Poutanen kertoi, että Turussa 10.–12.6.2009 järjestettävillä kirjastopäivillä tullaan esittelemään muun muassa KDK-hanketta ja Kansalliskirjaston palveluja.

4. KDK-tilannekatsaus / Ari Rouvari, Esa-Pekka Keskitalo

Opetusministeriön käynnistämän Kansallinen digitaalinen kirjasto -hankkeen (KDK) (2008–2011) tavoitteena on edistää kirjastojen, arkistojen ja museoiden keskeisten kansallisten tietovarantojen saatavuutta ja käytettävyyttä tietoverkoissa sekä kehittää sähköisten kulttuuriperintöaineistojen pitkäaikaissäilytysratkaisuja. KDK-hankkeessa luodaan muistiorganisaatioiden yhteinen asiakasliittymä, jonka valmistelun painopiste on käytettävyydessä ja tiedonhaun helppoudessa.

Kokonaisarkkitehtuuri

KDK:n arkkitehtuurikuvauksessa sovelletaan valtionhallinnon kokonaisarkkitehtuurimenetelmää.

KDK:n kokonaisarkkitehtuuri jaetaan neljään osa-alueeseen: toiminta-, tieto-, tietojärjestelmä- ja teknologia-arkkitehtuuri.

Standardisalkku

KDK:ssa käytettävät standardit määritellään standardisalkussa, jonka sisältää myös lyhyet perustelut valinnoille.

Salkku on sitova; se ja sitä täsmentävät ohjeistot pyritään laatimaan siten, että jokainen KDK-organisaatio kykenee ainakin periaatteessa niitä noudattamaan.

Asiakasliittymän hankinta

Asiakasliittymän hankinnassa käytetään neuvottelumenettelyä. Hankinnan konsulttina on CSC. Tavoitteena on saada hankinta päätökseen 2010 keväällä. Valitun ohjelmiston toimivuutta ja sopivuutta testataan pilotoimalla. Pilotointi tehdään vuoden 2010 aikana. Ohjelmistoa pilotoivat organisaatiot valitaan siten, että ne edustavat riittävän kattavasti muistiorganisaatioita ja niiden palveluita.

Pitkäaikaissäilytys

Kansallisarkiston vetämässä KDK-PAS hankkeessa kevään tärkeimpiä asioita ovat olleet toiminnallisten vaatimusmäärittelyjen kirjoittaminen; kokonaisarkkitehtuuriyö; metatietotyö; sekä pilotoinnin suunnittelu. Toiminnallisista vaatimusmäärittelyistä on olemassa hyvä perusta- "versio 0.91" - jota vielä jonkin verran täydennetään ja muokataan. Pilotointia koskevat neuvottelut ovat vielä kesken; varsinaisesti se toteutetaan syyskuusta 2009 maaliskuuhun 2010. PAS-hankkeessa pilotointi on luonteeltaan erilainen kuin asiakasliittymähankkeessa. Tarkoituksena on käyttää yhteistyötä todellisten toimijoiden kanssa vaatimusten täsmentämiseen sekä ennen kaikkea PAS:n prosessien ja vastuiden tutkimiseen. Tarkoituksena on pitää pilotoitavien aineistojen määrä suppeahkona, mutta toisaalta tehdä yhteistyötä kahden kaupallisen toimijan kanssa. Sen lisäksi tehdään selvitys avoimen lähdekoodin suomista mahdollisuuksista.

Esitys: Ari Rouvari esittelee KDK:n kokonaisarkkitehtuurikuvauksen tilanteen ja asiakasliittymän vaatimusmäärittelyt sekä kertoo asiakasliittymän hankinnan valmistelusta. Esa-Pekka Keskitalo esittelee KDK-PAS hankkeen tilanteen.

Päätös: Ari Rouvari kertoi kokonaisarkkitehtuuriryhmän jatkavan kuvaustyötä valtionhallinnon mallia hyödyntäen. Uudessa taustajärjestelmän kuvauksessa on sijoitettu rinnakkain PAS ja asiakasliittymä sekä Europeana ja muut ulkoiset järjestelmät. Metadatatandardiksi suositellaan RDA:ta, joka ei ole vielä valmis. Asiakasliittymän toteuttamisessa tullaan keskittymään hakutoimintoihin, mutta myös Web 2.0:aa hyödynnetään. Asiakasliittymä on tuotantokäytössä aikaisintaan vuonna 2011.

Keskusteltiin Nellin tulevaisuudesta ja kirjastosektorien näkemyksistä standardeihin liittyen. Nellin jatko riippuu järjestelmän valinnasta, tavoitteena on helpottaa nykyisen Nellin käyttöä. Amk-kirjastojen näkökulmasta huolestuttaa, riittävätkö resurssit standardityöhön. Todettiin, että standardit eivät välttämättä tuo suuria muutoksia, mutta ylläpidon resursointia on mietittävä. Asiakasliittymän käyttöönotto tulee aiheuttamaan lisää paikallista työtä, pienille kirjastoille saatettaisiin suunnitella avaimet käteen -palvelu.

Asiakasliittymän hankinnan valmistelu on käynnistynyt. Toiminnallinen vaatimusmäärittely on valmiina ja tekninen määrittely valmistumassa kesäkuun lopulla. Kilpailutus tapahtuu syksyllä ja sopimus saadaan näillä näkymin tehtyä maaliskuun lopulla 2010. Sopimus on tarkoitus tehdä niin, että se ei sitouta valitsemaan pilotoitua järjestelmää. Pilotointi alkaa keuhällä 2010, ehdokkaita pilottiin kartoittavat Antti Seppänen, Arja-Riitta Haarala, Erkki Lounasvuori. Lisätietoja pilotoinnista saa Ari Rouvarilta.

Esa-Pekka Keskitalo kertoi KDK-PAS hankkeen tilanteesta. PAS-hankkeessa on valmisteltu vaatimusmäärittelyjä, jotka on tarkoitus julkaista lähiaikoina. Pilotoinnissa tullaan tekemään yhteistyötä toimijoiden kanssa, lisäksi tehdään selvitys avoimen lähdekoodin käytöstä. Pilotoitavien valitsemiseksi on löydettävä selkeä menetelmä, kilpailutusta harkitaan. Pienillä organisaatioilla säilytettävää saattaa olla paljon, mutta resursseja säilytyksen toteuttamiseen vähän. Hanke päättyy toukokuussa 2010.

5. Korkeakoulukirjastojen rakenteellinen kehittäminen/ Kristiina Hormia-Poutanen

Korkeakoulukirjastojen rakenteellisen kehittämisen työryhmän raportti on ollut korkeakoulukirjastoilla kommentoitavana. Kommentit on täydennetty raporttiin. OPM järjestää raportin kuulemistilaisuuden 2.6.2009. Tilaisuuteen kutsutaan mm. kirjastoverkon, rehtorien neuvoston, opiskelijajärjestöjen sekä asiakkaiden edustajia. Täydennetty raportti lähetetään tiedoksi kutsutuille. Lausuntokierron järjestetään myöhemmin.

Esitys: Kristiina Hormia-Poutanen esittelee raportin suosituksia.

Päätös: Kristiina Hormia-Poutanen esitteli korkeakoulukirjastojen rakenteellisen kehittämisen hankkeen tilannetta ja hankkeen työryhmän raportissaan listamia suosituksia. Loppuraportin kuulemistilaisuus järjestetään opetusministeriössä 2.6.2009, minkä jälkeen raporttiin tehdään vielä tarkennuksia. Hankkeen aikana on tehty useita selvityksiä ja kyselyjä, joiden tuloksia on kirjattu raporttiin. Työryhmä on pohtinut, mitkä tulevat olemaan keskeiset muutostekijät korkeakoulukirjastoissa seuraavan kymmenen vuoden aikana. Suurimpina muutoksina nähdään digitalisoituminen ja lisääntyvä digitaalisessa ympäristössä toimiminen sekä suuremmat kirjastoyksiköt; kirjastojen toimipisteiden lukumäärä näyttäisi puoliintuvan. Suosituksissa käsiteltäviä asioita ovat muun muassa palvelujen integroiminen opetukseen ja tutkimukseen, toimipisteiden tarkoituksenmukaiset yhdistymiset, kirjastopalvelujen huomioiminen strategioissa, yliopisto- ja amk-kirjastojen yhteisen neuvoston valmistelu, lakimuutoksen vaikutukset, Open Access – julkaiseminen, tekijänoikeuslaki sekä Kansalliskirjaston palvelut. Kansalliskirjaston ja Varastokirjaston tiiviimmästä yhteistyöstä perusteellinen selvitys on vielä tekemättä ja olisi tarkasteltava, mitä lisäarvoa yhteistyö voisi tarjota.

Todettiin, että hankkeessa on tehty mittava työ. Sirkku Blinnikka kiitti hankkeen ohjausryhmässä käytyä hyvää keskustelua.

6. OPM-julkaisuarkistohanke / Esa-Pekka Keskitalo

Hankkeen tavoitteena on vahvistaa julkaisuarkistojen toimintaedellytyksiä Suomessa. Teknisen kehitystyön ja infrastruktuurin rakentamisen lisäksi hankkeen tarkoituksena on tukea etenkin rinnakkaisjulkaisemisen tarvitsemien prosessien ja käytäntöjen luomista. Yhteistyöhanke rakentaa julkaisuarkistojen infrastruktuuria ensisijaisesti parhaiden, jo olemassa olevien kansallisten ja kansainvälisten ratkaisujen pohjalta. Hankkeen tavoitteena

on vähentää paikallisesti tehtävää päällekkäistä työtä tarjoamalla arkistojen ylläpitäjille koulutusta, teknistä tukea ja valmiita työkaluja. Hankkeessa ovat mukana Kansalliskirjasto, Helsingin yliopiston kirjastolaitos sekä Oulun yliopisto.

Yksi hankkeen erityistavoitteista on syksyllä 2008 perustetun kansallisen DSpace -käyttäjärühmän toiminnan edistäminen. Ryhmä tapasi ensimmäisen kerran viime lokakuussa ja keskusteli rinnakkaisjulkaisemisen haasteista, käytännön ongelmista ja kehityskohteista. Ryhmän toimintaan toivotetaan tervetulleeksi kaikki julkaisuarkistojen kanssa työskentelevät tahot. – Käytäntöjen kehittämisessä toimintasuunnitelmassa on mm. rinnakkaistallennusvelvoitteen juridinen analysointi: neuvottelut kotimaisten kustantajien kanssa; sekä rinnakkaisjulkaisun käsikirjan laatiminen. – Oulun yliopiston osahankkeessa luodaan ja pilotoidaan aidosti toimivia paikallistason ratkaisuja, jotka dokumentoidaan ja tarjotaan mallitapauksina muiden organisaatioiden käyttöön. Uuden julkaisujärjestelmän mallinnus ja dokumentointi toteutetaan osana kansallista hanketta.

Lisätietoja: <http://wiki.helsinki.fi/display/jark/Julkaisuarkistojen+infrastruktuuri>

Esitys: Esa-Pekka Keskitalo esittelee OPM-julkaisuhanketta.

Päätös: Esa-Pekka Keskitalo esitteli julkaisuhanketta. Kyseessä on infrastruktuuriin liittyvä kehitystyö ja mukana ovat Helsingin yliopisto ja Kansalliskirjasto sekä Oulun yliopisto. Oulussa tutkitaan uuden julkaisujärjestelmän rakentamista ja prosessi dokumentoidaan, jotta tästä olisi tulevaisuudessa hyötyä muille. Helsingin yliopistossa ratkotaan tutkimuksen rinnakkaisjulkaisemiseen liittyviä oikeudellisia kysymyksiä ja valmistellaan toimintaohjeita. Kansalliskirjastossa on keskitytty teknisen infrastruktuurin kehittämiseen, julkaisemiseen liittyvästä metadatatista on tullut paljon kyselyitä.

Julkaisuhankkeen aloituskokous järjestetään 2.6. ja käyttäjäryhmän kokous 3.6.2009. Sovittiin, että kokouksista raportoidaan verkkopalveluryhmän seuraavassa kokouksessa. Hankkeessa pyritään asiakaslähtöisyyteen ja muun muassa oman julkaisemisen työvälineiden helppokäyttöisyyteen sekä tilastoinnin kehittämiseen. Todettiin, että amk-kirjastojen Theseus sivuaa hankkeessa tehtävää työtä. Metropolian puolesta kiitettiin tilastoihin liittyvästä yhteistyöstä. Hankkeessa pyritään löytämään yhteinen näkemys jatkosta ja työnjakoa koskevia ratkaisuja kevääseen 2010 mennessä.

7. Seuraavien kokousten ajankohdat

Esitys: Päätetään syksyn kokouspäivistä (2 kokousta syys-joulukuun aikana).

Päätös: Syksyn kokouspäiviksi sovittiin perjantai 9.10. klo 14–16 ja maanantai 14.12. klo 14–16. Sovittiin, että lokakuun kokouksessa käydään keskustelua verkkopalveluryhmän tulevaisuudesta ja ryhmän toiminnan kehittämisestä.

8. Kokouksen päättäminen.

Puheenjohtaja päätti kokouksen klo 10.25.